

Overal zijn wel een paar mensen met een handicap geland

In gesprek met kwartiermaakster Karen Soeterik

Karen Soeterik is sinds 2005 kwartiermaakster bij Stichting Prisma.

Prisma

De Amsterdamse Stichting Prisma organiseert vrijetijdsbesteding en vorming voor mensen met een verstandelijke beperking. Ze doet dat met een bescheiden staf en de medewerking van zo'n 300 vrijwilligers. In 2002 vroeg Prisma zich af of verder uitdijen om op de groeiende vraag in te kunnen gaan wel wenselijk was. Moest er niet een keer een begin gemaakt worden met een proces van integratie in een aantal activiteiten van onder andere het welzijnswerk? Daarom vroeg Prisma het Instituut voor Gebruikersparticipatie en Beleid (IPGB) onderzoek te doen naar de mogelijkheden en belemmeringen die er voor mensen met een verstandelijke beperking zijn om gebruik te maken van maatschappelijke voorzieningen, in het bijzonder het welzijnswerk in Amsterdam. Het onderzoek - waarin de doelgroep zelf een actief aandeel had - resulteerde in het rapport *'Dat het gewoon is dat we er zijn'*.¹ Dit rapport eindigt met tien aanbevelingen waaronder het aanstellen van een kwartiermaker. De kwartiermaker is er gekomen in de persoon van Karen Soeterik. Vanaf 2005 werkt zij in diverse stadsdelen aan de bevordering van een toegankelijke reguliere vrijetijdsbesteding.²

Karen studeerde als cultureel antropologe af op buitensluitende wij/zij-denkwijzen zoals die ervaren werden door islamitische vrouwen. Deze achtergrond komt haar bij haar werk als kwartiermaker zeer goed van pas.

Karen: "Ik ervaar mijn werk als kwartiermaker voor een deel als het werk van een antropoloog in het veld: ik moet mij inleven in de leefwereld van mensen die mij vreemd zijn, ik onderzoek waar mensen obstakels ervaren in het meedoen, ik netwerk en praat met sleutelfiguren. Tenslotte 'vertaal' ik de belevingswereld en ervaringen van 'de vreemde anderen' in de taal van beleidsmakers en professionals.

Behalve op de mensen met een verstandelijke beperking zelf, richt kwartiermaken zich op de zorginstellingen, de welzijnsorganisaties en andere maatschappelijke organisaties die in de buurt actief zijn en op het bestuur van het betreffend stadsdeel. De afgelopen twee jaar hebben we in Amsterdam Oost-Watergraafsmeer gewerkt.

Het doel is de bevordering van een gastvrije en veilige omgeving voor mensen met een verstandelijke beperking in reguliere vrijetijdscentra. Je zou het werken aan niches kunnen noemen. Als mensen in de buurt gebruik kunnen maken van voorzieningen vergroten ze vaak ook hun sociale netwerk en zijn alleenwonenden minder eenzaam. Bovendien ontstaat er bij de professionals en de gebruikers van deze voorzieningen meer bekendheid met deze bijzondere doelgroep, en dat vermindert de koudwaterrees.

In dit stadsdeel heb ik voor het eerst gewerkt met twee medewerkers Maatschappelijke Integratie en Participatie van Cordaan (fusiepartner van Prisma), en dat heeft wel zijn vruchten afgeworpen. Zij hadden de tijd om rustig kennis te maken met mensen, te kijken wat die wilden en zelf te vertellen over de mogelijkheden in de wijk. Ze konden mensen aan zich binden en hen letterlijk meetrokken omdat ze vertrouwd waren. Dankzij hen hebben we wel drie keer zoveel mensen bereikt als in andere stadsdelen. In totaal hebben we in het project *Samen in Oost* 600 buurtbewoners samengebracht in activiteiten, onder wie 300 buurtbewoners met een verstandelijke beperking.

Behoeftonderzoek als basis

Ik begin altijd met een onderzoek naar de vrijetijdsbehoefte van bewoners met een verstandelijke beperking. In totaal is hierover met 29 medewerkers en 46 buurtbewoners gesproken; daarnaast hebben we nog een enquête gehouden. We constateerden dat vooral de groep mensen met een *licht* verstandelijke beperking kampt met eenzaamheid en verveling. Trots als ze zijn op hun verworvenheden als zelfstandig wonenden, distantiëren zij zich vaak van vrijetijdsactiviteiten die speciaal voor mensen met een verstandelijke beperking worden georganiseerd. Tegelijk maakt deze groep nauwelijks gebruik van reguliere vrijetijdsactiviteiten en zo vallen ze tussen wal en schip.

In het kwartiermakersproject Oost-Watergraafsmeer hebben we daarom de focus gericht op juist deze doelgroep (wat overigens niet betekent dat we de mensen met matige tot ernstige beperkingen links hebben laten liggen). De jongeren met een licht verstandelijke beperking willen activiteiten die niet specifiek op hen zijn gericht; ze willen niets met een zorginstelling te maken hebben. Ze willen zelf actief betrokken zijn bij de activiteit en hebben behoefte aan inspirerende rolmodellen. Natuurlijk hebben ze ook niet veel geld.

Bijzondere bemiddeling

De stap naar een terugkeer in de samenleving leidt dikwijls via vrijwilligerswerk. Onwennigheid bij zowel de cliënt als de organisatie die het werk aanbiedt, wil daarbij nogal eens voor teleurstellingen zorgen. Cliënten hebben aangegeven behoefte te hebben aan een bijzondere vorm van bemiddeling waarmee inmiddels de nodige ervaring is opgedaan. Centraal in de werkwijze van deze bijzondere bemiddeling is het 'maatje ter plaatse': bij de organisatie waar de cliënt aan de gang wil, wordt een vrijwilliger gezocht die als gastheer of gastvrouw wil optreden. Vervolgens draagt hij zorg voor de kennismaking en de begeleiding.

Iedereen die zich in een situatie begeeft die nieuw of onbekend is, zal zoeken naar een contact dat hem kan helpen zich vertrouwd te maken met die nieuwe situatie. Die hem of haar kan vertellen hoe het eraan toe gaat, wie wie is, en zo meer. Die hem idealiter begeleidt bij zijn eerste stappen op weg naar een eigen plek, een eigen rol. Die hem behoedt voor blunders, en aanmoedigt om zichzelf te zijn. Voor mensen met een psychiatrische achtergrond, die weer actief willen worden in de samenleving, geldt die behoefte in nog sterkere mate. Zij zijn immers 'uit de aard der zaak' onzeker over hun functioneren, en over hun positie in een wereld waarmee ze eerder al in de knoop geraakt zijn. Het kan hen zeer helpen als er iemand gevonden wordt in hun nieuwe (of oude) werksituatie, in buurthuizen, op de sportvereniging of andere plekken van mogelijke maatschappelijke participatie, die als 'maatje ter plaatse' op kan treden. Iemand die letterlijk kwartiermaker wil en kan zijn voor de onzekere nieuwkomer. Liefst is dat dan een collega of medecursist, zodat er wat dat betreft gelijkwaardigheid, of misschien zelfs wederkerigheid kan bestaan.

Multi media modeshow

Zo zijn we op een multimedia modeshow gekomen waarin kleding werd gepresenteerd met medewerking van streetdancers, rappers, film, dj's, etc. Samen met het welzijnswerk en vrijwilligers organiseerden we een cursus *Kleding pimpen* in naaiatelier de *Silver Scissors* van de welzijnsorganisatie Dynamo. Parallel aan deze cursus maakten meiden zonder beperking ook kledingstukken voor de modeshow. Deze twee meidengroepen kwamen samen in de workshops *Catwalk* en *Haar & Make-up*. Speciaal voor de meiden met hoofddoek werd een workshop *Hoofddoek en mode* georganiseerd. De cursus *Streetdance* werd afgesloten met een rapworkshop onder leiding van Bad Brya, die uit Oost afkomstig is en intussen internationale bekendheid geniet.

De spetterende eindpresentatie vond plaats in het café *Art & Food* (met werkplekken voor mensen met een verstandelijke beperking) van Stadsdeel Oost. De show bestond uit een dj-act van twee bekende dj's, een filmvertoning van de voorbereidingen, de modeshow zelf van de meiden met en zonder beperking, een streetdance-act van jongeren met beperking en een rap-optreden van Bad Brya samen met jongeren met een beperking. De bekende jonge host Kimo uit Oost was samen met een buurtbewoner met een verstandelijke beperking gastheer van het geheel. Het massaal opgekomen publiek was compleet divers van aard en laaiend enthousiast.

We zijn erin geslaagd bij de leefwereld van jongeren aan te sluiten, en jongeren met en zonder handicap samen te laten werken. Alles aan de show is door de jongeren zelf uitgevoerd. Men heeft de jongerencentra leren kennen en eigen talenten ontdekt en ontwikkeld. In plaats van de blanke blonde barbie werden in deze modeshow meiden met en zonder beperking en met diverse culturele achtergrond in de schijnwerpers gezet en werd anderszijn als 'cool' gepresenteerd.

Structurele voortzetting en andere projecten

In het project *Anders Ontmoeten* hebben we buurtbewoners met en zonder handicap met elkaar in contact gebracht. Het was niet zo makkelijk om gewone buurtbewoners voor de ontmoetingen te interesseren. We bereikten twee keer zoveel mensen met beperkingen als zonder.

De cursussen *Streetdance* en *Kleding pimpen* zetten we voort. Bij de judo vindt ook een heel mooie integratie plaats: de kinderen zonder handicap assisteren de docent in de groep van kinderen met handicap. Beide groepen leren er heel veel van. Het buurtcentrum Oosterpark was eerst heel huiverig voor de doelgroep mensen met een verstandelijke beperking, maar nu heel enthousiast. Op de speciale avond van het buurtrestaurant, *Soep op Zondag*, bij de bingo, overal zijn wel een paar mensen met handicap geland en dat is belangrijk.

We zijn intussen in Groot Oost begonnen met kwartiermaken. Wij gaan uit van 'activatoren' - dat zijn rolmodellen die zich aan kwartiermaken willen verbinden. Het lijkt erop dat jongeren met een migrantenachtergrond, die zelf ook een proces van emancipatie hebben doorgemaakt, best als trekker willen fungeren voor deze groep jongeren. Een ander ding is dat jongeren met een verstandelijke handicap vaak ook wel héél schattig worden gevonden (ik heb trouwens ook wel eens het gevoel dat jongeren als verstandelijk gehandicapt worden bestempeld die het nauwelijks zijn). Voor Groot Oost gaan we ons nog meer richten op de kinderen met een verstandelijke beperking die een Turkse of Marokkaanse achtergrond hebben. En we werken verder aan de invulling van de behoefte aan vrijetijdsmaatjes. Ik ben positief over de mogelijkheden van kwartiermaken, van het werken aan omgevingen waar mensen met een verstandelijke beperking, of wat voor handicap dan ook, gastvrij ontvangen worden en zich thuis gaan voelen. Ik heb het idee dat er heel veel kan en dat er heel veel goeie wil is als je maar rond concrete activiteiten samenwerkt. We kunnen ook altijd wel goeie vrijwilligers vinden en dat blijken belangrijke bruggenbouwers naar deelname aan het sociale leven in de buurt en in het buurtcentrum. Maar wij moeten wel op de achterhand aanwezig blijven als structurele vraagbaak. Na zes jaar vind ik het nog steeds leuk en zie ik een positieve ontwikkeling, een mentale verandering rond inclusie."

¹ Kal, Doortje en Jet Vesseur, *Dat het gewoon is dat we er zijn. Een appel op het sociaal-cultureel werk door mensen met een verstandelijke beperking*. IGPB/Stichting Prisma, 2003 ➔

² Kal, Doortje, *Kwartiermaken voor mensen met een verstandelijke beperking in Oud-West, praktijkvoorbeeld*, MOVISIE, 2008 ➔